

TANNENBERG DENKMAL

Celem powstania pomnika było upamiętnienie zwycięskiej bitwy Cesarstwa Niemieckiego z Imperium Rosyjskim, stoczonej pod koniec sierpnia 1914 roku w Prusach Wschodnich. W konkursie na jego kształt architektoniczny, spośród 389 zgłoszeń wybrano propozycję braci Johannes i Waltera Krügerów. Był to projekt majestatycznej, ceglanej budowli o kształcie oktagonalnym, dopełnionej monumentalnymi wieżami. Każda miała odmienne przeznaczenie, a jedną z nich poświęcono marszałkowi Paulowi von Hindenburgowi, głównodowodzącemu niemieckich sił zbrojnych w starciu pod Tannenbergiem. On też, w dziesiątą rocznicę bitwy, dokonał aktu wmurowania kamienia węgielnego obiektu. Oficjalne otwarcie Tannenberg-National-Denkmal (Narodowego Pomnika Tannenberskiego) nastąpiło 18 września 1927 roku.

Było to jedno z ciekawszych założeń architektonicznych tamtego okresu, a uwagę zwracał też pomysł lokalizacji – „w nieograniczonej przestrzeni”. Forma nawiązywała do stylistyki średniowiecznej i starogermańskiej, choć jednocześnie mieściła się w założeniach modernizmu, zyskującego wówczas popularność w architekturze. Dostrzegalne były też trendy przypisywane art déco i ekspresjonizmowi.

Miejsce manifestacji czczących pamięć zwycięskiej bitwy tannenberskiej, traktowanej jako rewanż za średniowieczną klęskę grunwaldzką, było symbolem chwały państwa i bohaterstwa narodu niemieckiego. Odkąd przy dźwiękach salw armatnich w sierpniu 1934 roku pochowano tu Hindenburga, pomnik stał się również miejscem kultu marszałka, odwiedzanym przez patriotyczne wycieczki z całego kraju.

Tannenberg-National-Denkmal, od 1935 r. noszący oficjalną nazwę Reichsehrenmal-Tannenberg, czyli Tannenberski Pomnik Chwały Rzeszy, nadaną mu specjalnym dekretem Adolfa Hitlera, powszechnie kojarzony z niemiecką potęgą i niechęcią wobec Słowiańszczyzny, jednoczył społeczeństwo nie tylko wschodniopruskiej prowincji. Manifestacje upamiętniające poległych w walkach bohaterów w z przeszłości, nawiązywały również do bieżących wydarzeń politycznych. Rangi uroczystościom nadawała obecność Kanclerza III Rzeszy.

Wobec zbliżającego się frontu, w styczniu 1945 roku podjęto decyzję o wywiezieniu sarkofagu Hindenburga w głąb Niemiec, do Marburga. Pomnik tannenberski uległ degradacji w kilku etapach. Część płyt granitowych została wykorzystana przy zagospodarowaniu terenu wokół Pomnika Wdzięczności dla Armii Czerwonej w Olsztynie.

DR HAB. RYSZARD TOMKIEWICZ

The purpose for erecting the monument was to commemorate the victorious battle of the German Empire against the Russian Empire, fought at the end of August 1914 in East Prussia. In a competition for its architectural design, a proposal by brothers Johannes and Walter Krüger was selected from among 389 entries. It was a design for a majestic brick building with an octagonal shape, complemented by monumental towers. Each had a different purpose and one of them was dedicated to Marshal Paul von Hindenburg, commander-in-chief of the German armed forces in the battle of Tannenberg. On the tenth anniversary of the battle, Hindenburg performed the act of laying the cornerstone of the building. The official opening of the Tannenberg-National-Denkmal (Tannenberg National Monument) took place on 18 September 1927.

It was one of the most interesting architectural concepts of the time, and the idea of its location ‘in unlimited space’ also attracted attention. The monument’s form resembled medieval and Old Germanic styles, but at the same time it conformed to the tenets of modernism, which was gaining popularity in architecture at the time. Also noticeable were trends attributed to art déco and expressionism.

The site of the demonstrations honouring the memory of the victorious Battle of Tannenberg, treated as a revenge for the medieval defeat in the battle of Grunwald, was a symbol of the glory of the German state and the heroism of the German people. After Hindenburg was buried here to the sound of cannon salutes in August 1934, the monument also became a place of worship for the marshal, visited by groups of patriots from all over the Germany.

The Tannenberg-National-Denkmal, since 1935 bearing the official name Reichsehrenmal-Tannenberg, or Tannenberg Monument to the Glory of the Reich, given to it by a special decree of Adolf Hitler, commonly associated with German power and resentment towards Slavic nations, united the German society not only in East Prussia. Demonstrations commemorating heroes of the past who died in combat also referred to current political events. The importance of the ceremonies increased due to the presence of the Chancellor of the Third Reich.

With the front approaching, a decision was made in January 1945 to transport Hindenburg’s sarcophagus deep into Germany, to Marburg. The Tannenberg Monument deteriorated in several stages. Some of the granite slabs were used in the development of the area around the Monument for the Gratitude to the Red Army in Olsztyn.

RYSZARD TOMKIEWICZ, PHD, DSC